

POSTANOWIENIE Z DNIA 29 WRZEŚNIA 2004 R.

I KZP 18/04

„Odroczenie wykonania kary” pozbawienia wolności przewidziane w art. 152 k.k.w. oznacza taką prolongatę w zakresie wykonania tej kary, która została orzeczona na podstawie art. 150 § 1 k.k.w., art. 151 § 1-3 k.k.w. lub art. 336 § 1 k.k., albo taką, której zastosowanie w postępowaniu wykonawczym, uzasadniały takie same przesłanki, jak przy odroczeniu.

Przewodniczący: sędzia SN S. Zabłocki.

Sędziowie SN: D. Rysińska, F. Tarnowski (sprawozdawca).

Zastępca Prokuratora Generalnego: R. A. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Krystiana O., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w Ś. postanowieniem z dnia 4 czerwca 2004 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy spełniony został wymóg formalny z art. 152 k.k.w., nakazujący, aby odroczenie wykonania kary trwało co najmniej rok, w przypadku jeżeli Sąd uznał, iż odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności biegnie nie od daty wydania postanowienia, a od daty złożenia wniosku oraz, że pomiędzy kolejnymi sześciomiesięcznymi okresami odroczenia istniała przerwa.

Z uwagi na uchybienia w pracy Sądu, który nie rozpoznał wniosku skazanego w rozsądnym terminie oraz stwierdził, że odroczenie biegnie od

daty złożenia wniosku, można uznać, że skazany, który faktycznie korzystał z odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności, (uchybień tych nie można już z uwagi na upływ czasu konwalidować), stanowi wystarczający wypadek do uznania, że to odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności trwało co najmniej rok?”

p o s t a n o w i ł odmówić podjęcia uchwały.

U Z A S A D N I E N I E

Przedstawione przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującej sytuacji procesowej.

Krystian O. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 27 czerwca 2002 r., utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 6 listopada 2002 r., na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności, obejmującą kary 6 miesięcy pozbawienia wolności za czyn określony w art. 178a § 1 k.k. i 3 miesięcy pozbawienia wolności za czyn określony w art. 244 k.k. W dniu 24 grudnia 2002 r. skazany złożył wniosek o odroczenie wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności. Postanowieniem z dnia 14 marca 2003 r., Sąd Rejonowy w K. nie uwzględnił tego wniosku, jednakże – wobec ujawnienia się nowych okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia – w dniu 8 kwietnia 2003 r., na podstawie art. 24 § 1 k.k.w. i art. 151 § 1 k.k.w., postanowił zmienić wcześniej wydane orzeczenie w ten sposób, że uwzględnił wniosek Krystiana O. i odroczył wykonanie wymierzonej mu kary pozbawienia wolności na okres 6 miesięcy, to jest od dnia 24 grudnia 2002 r. do dnia 24 czerwca 2003 r. Przed upływem tego terminu skazany złożył następny wniosek o odroczenie wykonania kary, który Sąd Rejonowy w K.

uwzględnił postanowieniem z dnia 3 lipca 2003 r., odraczając Krystiano-
wi O. wykonanie orzeczonej kary na okres dalszych 6 miesięcy, to jest
do dnia 24 grudnia 2003 r. W dniu 13 listopada 2003 r. skazany, powołu-
jąc się na dyspozycję art. 152 k.k.w., wniósł o warunkowe zawieszenie
wykonania wymierzonej mu kary pozbawienia wolności. Powyższego
wniosku Sąd Rejonowy w K. nie uwzględnił z uwagi na brak przesłanek
przewidzianych w art. 69 k.k. w zw. z art. 152 k.k.w.

Rozpoznając zażalenie skazanego od niekorzystnego dlań posta-
nowienia, Sąd Okręgowy w Ś. uznał, iż wyłoniło się zagadnienie prawne,
sformułowane na wstępie, które – w trybie art. 441 § 1 k.p.k. – przedsta-
wił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Prezentując własne stanowisko w uzasadnieniu postanowienia,
wydanego dnia 4 czerwca 2004 r., Sąd Okręgowy stwierdził, iż z oczywi-
stą obrazą przepisu art. 151 § 2 k.k.w. Sąd Okręgowy w K. przyjął za po-
czątek okresu stwarzającego możliwość do ubiegania się przez skaza-
nego o warunkowe zawieszenie wykonania kary nie przekraczającej 2 lat
pozbawienia wolności – datę złożenia wniosku o odroczenie wykonania
kary a nie datę wydania postanowienia w tym przedmiocie. Błąd sądu
meriti nie może jednak rodzić ujemnych następstw dla skazanego, tym
bardziej, że wydane zostały dwa kolejne postanowienia o odroczeniu
wykonania kary pozbawienia wolności na okresy po 6 miesięcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Skuteczne wystąpienie z zagadnieniem prawnym wymaga speł-
nienia kilku podstawowych warunków, wynikających z dyspozycji art. 441
§ 1 k.p.k. Na temat owych warunków wypowiedział się wielokrotnie Sąd
Najwyższy prezentując jednolite stanowisko, aprobowane przez przed-
stawicieli nauki, zgodnie z którym:

- zagadnienie prawne może być sformułowane tylko wówczas, gdy wy-
łoni się przy rozpoznawaniu środka odwoławczego;

- musi wystąpić istotny problem interpretacyjny, związany z wykładnią przepisu, który w praktyce sądowej jest rozbieżnie interpretowany, albo też przepisu sformułowanego wadliwie lub niejasno;
- przedstawione zagadnienie prawne musi wymagać „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli odnosić się do sytuacji, w której ów przepis umożliwia rozbieżne interpretacje, co byłoby niekorzystne dla funkcjonowania prawa w praktyce;
- istnieje związek między ustaleniami faktycznymi, dokonanymi w danej sprawie, a treścią pytania prawnego, przy czym wyjaśnienie wątpliwości interpretacyjnych jest niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy;
- przedmiotem pytania prawnego nie może być sposób rozstrzygnięcia sprawy lub konkretnej sytuacji procesowej, gdyż zadaniem Sądu Najwyższego, działającego na podstawie art. 441 k.p.k., jest dokonywanie „zasadniczej wykładni ustawy”, a nie rozstrzyganie konkretnych „kazuśów”, bądź udzielanie porad, jak należy postąpić w określonej sytuacji (zob.: uchwała z dnia 19 sierpnia 1999 r. I KZP 23/99, OSNKW 1999, z. 9-10, poz. 50; uchwała z dnia 16 marca 1999 r. I KZP 3/99, OSNKW 1999, z. 5-6, poz. 29; postanowienie z dnia 7 sierpnia 1982 r. VI KZP 16/82, OSNPG 1982, nr 10, poz. 139; postanowienie z dnia 28 lipca 1994 r., I KZP 18/94, OSNKW 1994, z. 7-8, poz. 49; postanowienie z dnia 17 maja 2000 r. I KZP 7/2000, OSNKW 2000, z. 5-6, poz. 51; postanowienie z dnia 22 stycznia 2003 r. I KZP 42/02, niepubl.; postanowienie z dnia 26 lutego 2004 r., I KZP 41/03, niepubl.; R. A. Stefański: Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 254-261, 352-371; tenże: Rola Sądu Najwyższego w kształtowaniu jednolitości orzecznictwa w sprawach karnych, (w:) Jednolitość orzecznictwa w sprawach karnych, pod red. S. Waltosia, Kraków 1998, s. 271-282; K. Marszał: Proces karny, Katowice 1997, s. 425-426).

W niniejszej sprawie przedstawione przez Sąd Okręgowy w Ś. zagadnienie nie spełnia w sposób oczywisty powyższych warunków. Werbalna stylizacja pytania świadczy dowodnie o tym, że w istocie sądowi odwoławczemu nie chodzi o wykładnię zasadniczą przepisu art. 152 k.k.w., lecz o to, jakie ma wydać rozstrzygnięcie. Z treści pisemnych motywów postanowienia wynika przy tym jednoznacznie, że – pomimo pytania – sąd ten posiada własny pogląd i nie ma wątpliwości, jak rozstrzygnąć przedstawioną kwestię, natomiast po prostu nie chce podjąć samodzielnej decyzji w zaistniałej w sprawie sytuacji faktycznej. W takich warunkach nie wchodzi zaś w grę stosowanie instytucji określonej w art. 441 k.p.k.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy postanowił odmówić podjęcia uchwały.

II. Stanowisko to nie oznacza jednak, że nie istnieje w ogóle problem prawidłowej wykładni przepisu art. 152 k.k.w. W rzeczywistości występują bowiem różnice poglądów co do właściwego rozumienia odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności w świetle art. 152 k.k.w. i gdyby pytanie prawne zostało sformułowane w taki lub podobny sposób, wówczas Sąd Najwyższy miałby pełne podstawy do podjęcia stosownej uchwały.

Konieczność odmowy podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy nie stoi wszakże na przeszkodzie ustosunkowaniu się do owych poglądów oraz do prezentacji własnego stanowiska w tym względzie.

Niewątpliwie kontrowersji nie może budzić sposób liczenia odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności, skoro art. 151 § 2 k.k.w. stanowi wprost: „okres odroczenia biegnie od dnia wydania postanowienia w tym przedmiocie”. Nie chodzi tu więc ani o datę złożenia wniosku o odroczenie, ani o datę uprawomocnienia się postanowienia odraczającego wykonanie kary pozbawienia wolności, lecz wyłącznie o dzień wy-

dania takiego postanowienia. Z powyższego unormowania wynika także, iż przepis art. 152 k.k.w. nie może mieć zastosowania li tylko w związku z samym faktem nieodbywania kary, lecz jedynie wówczas, gdy ponadto wydano orzeczenie prolongujące w czasie rozpoczęcie odbywania kary pozbawienia wolności.

Wątpliwości nie budzą przesłanki materialne warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności orzekałego w postępowaniu wykonawczym. Ustawodawca określa owe przesłanki w dyspozycji art. 152 k.k.w. przez odesłanie do treści art. 69 k.k., nie wprowadzając jakichkolwiek dodatkowych wymagań o charakterze materialnoprawnym. Sąd orzekający w postępowaniu wykonawczym na podstawie art. 152 k.k.w. bada więc i ocenia wszystkie te okoliczności, które wydarzyły się po wydaniu prawomocnego orzeczenia, zawierającego bezwzględną karę pozbawienia wolności, a zwłaszcza w okresie odroczenia wykonania tej kary i podejmuje decyzję o warunkowym zawieszeniu wykonania owej kary, jeśli stwierdzi istnienie przesłanek przemawiających za skazaniem warunkowym. Decydująca zawsze będzie ocena okoliczności wymienionych w art. 69 § 2 k.k. oraz wynikająca z nich prognoza kryminologiczna. Taki też pogląd dominuje w nauce (zob. K. Postulski: Stosowanie art. 152 kodeksu karnego wykonawczego, PS 2001, nr 7-8, s. 75-76; T. Szymanowski, Z. Świda: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 1998, s. 348-349). Z drugiej zaś strony nie można uzasadniać decyzji odmownych brakiem innych, niż wymienione w art. 152 k.k.w., okoliczności ograniczających stosowanie tej instytucji. Właśnie takie założenie legło u podstaw uchwały z dnia 15 kwietnia 1999 r. I KZP 6/99 (OSNKW 1999, z. 5-6, poz. 30), w której Sąd Najwyższy dopuścił możliwość stosowania instytucji przewidzianej w art. 152 k.k.w. w sytuacji, gdy w wyroku sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności nie przekraczającej dwóch lat, a następnie zarządził jej wykonanie, na-

wet jeśli zarządzenie wykonania kary było obligatoryjne. W uzasadnieniu uchwały wyrażony został pogląd, że istota unormowania przyjętego art. 152 k.k.w. opiera się na stworzeniu możliwości dokonania globalnej i obiektywnej oceny zachowania skazanego w postępowaniu wykonawczym, po wydaniu orzeczenia, a w konsekwencji na ustaleniu, w jakim stopniu jego postawa pozwala na przyjęcie pozytywnej prognozy społecznej (zob. też aprobusującą głosę S. Paweli, OSP 1999, nr 11, poz. 202).

Nawiązując do humanitarnych treści omawianej instytucji, będącej przejawem racjonalizacji polityki karnej, Sąd Najwyższy – w uchwale z dnia 21 grudnia 1999 r., I KZP 45/99 (OSNKW 2000, z. 1-2, poz. 7) – stwierdził, że złożeniu wniosku o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności na podstawie art. 152 k.k.w., ani jego rozpoznaniu, nie stoi na przeszkodzie rozpoczęcie odbywania kary (aprobusującą głosę do tej uchwały opracował K. Postulski, OSP 2000, nr 5, poz. 74).

Z przesłanek formalnych, które są wymagane w art. 152 k.k.w. do warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności w postępowaniu wykonawczym, należy wymienić przede wszystkim wysokość tej kary oraz wymagany ustawowo czas trwania odroczenia wykonania kary. Wymierzona skazanemu kara pozbawienia wolności nie może przekraczać 2 lat. Oznacza to, że chodzi wyłącznie o orzeczoną w wyroku jedną karę pozbawienia wolności, która nie przekracza 2 lat, a nie o część kary podlegającej wykonaniu, względnie o sumę kar orzeczonych różnymi wyrokami. Powyższe stwierdzenie dotyczy również orzeczonej w wyroku kary łącznej pozbawienia wolności, której wymiar nie może przekraczać 2 lat.

O ile kwestia wysokości kary pozbawienia wolności, wobec której znajduje zastosowanie instytucja określona w art. 152 k.k.w., nie budzi

poważniejszych wątpliwości, o tyle znacznie bardziej złożona i kontrowersyjna jest następna z wymienionych przesłanek, odnosząca się do czasu trwania odroczenia wykonania orzeczonej kary, a przede wszystkim jego właściwego rozumienia w świetle dyspozycji omawianego przepisu.

Na ten temat wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 czerwca 2000 r., II KKN 80/00 (Lex nr 50929), wyrażając pogląd, według którego „przesłanką rozważenia możliwości warunkowego zawieszenia wykonania kary nie przekraczającej 2 lat pozbawienia wolności w postępowaniu wykonawczym (art. 152 k.k.w.) jest wynikający wyłącznie z postanowienia sądu o odroczeniu wykonania kary okres, który trwać musi co najmniej rok”. W uzasadnieniu postanowienia podkreślono, iż do takiej konkluzji doprowadziła wykładnia językowa przepisu art. 152 k.k.w., którego literalne brzmienie jednoznacznie wykazuje, iż chodzi w nim o sytuacje, w których kara pozbawienia wolności nie była wykonywana jedynie z powodu odroczenia jej wykonania, a to oznacza, że art. 152 k.k.w. nie może mieć zastosowania wówczas, gdy powodem niewykonania kary przez okres co najmniej roku było zawieszenie postępowania wykonawczego (art. 15 § 2 k.k.w.), wstrzymanie wykonania kary (art. 568 k.p.k.), względnie wstrzymanie wykonania orzeczenia (art. 127 k.p.k., art. 532 k.p.k., art. 545 § 1 w zw. z art. 532 § 1 k.p.k.).

W art. 152 k.k.w. mowa jest o odroczeniu wykonania kary pozbawienia wolności, niezależnie od podstawy odroczenia, którą stanowią przepisy art. 150 § 1 k.k.w., art. 151 § 1-3 k.k.w., a w stosunku do żołnierza służby zasadniczej art. 336 § 1 k.k. Podstawy odroczenia dotyczą przeto wielu sytuacji umożliwiających stosowanie instytucji określonej w art. 152 k.k.w. Taka też była myśl przewodnia wprowadzenia jej do kodyfikacji karnej z 1997 r., a mianowicie – wszędzie tam, gdzie cele kary mogą być osiągnięte środkami nie związanymi z bezwarunkowym po-

zbawieniem wolności, należy preferować w polityce karania takie właśnie środki (zob. Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego oraz Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego wykonawczego (w:) Nowe kodeksy karne z uzasadnieniami, Warszawa 1997, s. 135 i nast. oraz s. 558-559).

Idea ta miała również wpływ na rodzaj wykładni art. 152 k.k.w. w uchwałach Sądu Najwyższego, w których preferowano kontekst funkcjonalny zamiast językowego. W wyżej powołanej uchwale z dnia 21 grudnia 1999 r. I KZP 45/99, Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że „przyjęcie innej, niż funkcjonalna (celowościowa) wykładni przepisu art. 152 k.k.w. doprowadziłoby do zniweczenia *ratio legis* tego przepisu”. Również ten rodzaj wykładni zastosował Sąd Najwyższy w cytowanej już uchwale z dnia 15 kwietnia 1999 r. I KZP 6/99 – w odniesieniu do art. 152 k.k.w. oraz w uchwale z dnia 19 kwietnia 2000 r. I KZP 8/2000 (OSNKW 2000, z. 5-6, poz. 43) – poświęconej określeniu wzajemnych relacji pomiędzy art. 153, art. 155 § 1 i art. 15 § 2 k.k.w.

Pogląd dotyczący pojmowania „przerwy” w wykonaniu kary pozbawienia wolności na gruncie art. 155 § 1 k.k.w. w aspekcie funkcjonalnym, a nie li tylko techniczno-prawnym, podzieliły sądy apelacyjne (np. S.A. w Krakowie w postanowieniu z dnia 27 czerwca 2002 r., II AKz 208/02, KZS 2002, nr 6, poz. 18 oraz w postanowieniu z dnia 25 listopada 2003 r., II AKz 612/03, KZS 2003 , nr 12, poz. 27).

Posłużenie się wykładnią funkcjonalną jest nieodzowne, gdy ustalenie znaczenia przepisu ze względu na jego kontekst językowy prowadzi do skutków niezamierzonych oraz niezgodnych z celami instytucji, którą określa interpretowany przepis (zob. J. Wróblewski: Sądowe stosowanie prawa, Warszawa 1988, s. 143-144).

Powyższe wskazania w pełni uzasadniają celowość odstąpienia od ścisłej wykładni językowej co do sposobu ustalenia znaczenia przepisu

art. 152 k.k.w., jaką posłużono się w postanowieniu z dnia 21 czerwca 2000 r. II KKN 80/00, na rzecz wykładni funkcjonalnej. Dzięki temu uniknie się sytuacji, w których skazany nie mógłby skorzystać z warunkowego zawieszenia wykonania kary w trybie przewidzianym w art. 152 k.k.w., gdy kara pozbawienia wolności nie była wykonywana przez okres co najmniej roku, ale nie z mocy decyzji o odroczeniu jej wykonania, lecz – przykładowo – w wyniku zawieszenia postępowania wykonawczego. Jeśli zawieszenie postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 2 k.k.w. orzeczone zostało z przyczyn niezależnych od skazanego, a więc np. nie z powodu jego ukrywania się, czy też utrudniania skierowania do odbycia kary, tylko z innych powodów, wówczas przyczyny uzasadniające zawieszenie postępowania mogą pokrywać się z przyczynami, które leżą u podstaw odroczenia wykonania kary, a niejednokrotnie mogą być dalej idące i jakościowo poważniejsze, czyli niejako „kwalifikowane”. Decyzja o zawieszeniu postępowania wykonawczego jest podejmowana w razie zaistnienia długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania, czyli takiej, przy której zastosowanie samego tylko odroczenia wykonania kary nie byłoby wystarczające. Przy wykładni odmiennej od prezentowanej w niniejszym postanowieniu, zawieszenie postępowania wykonawczego w sytuacjach, w których istnieją „kwalifikowane” podstawy do podjęcia decyzji o odroczeniu wykonania kary, mogłoby prowadzić do rozstrzygnięć niekorzystnych dla skazanego, uniemożliwiających mu skorzystanie z dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności.

Posługując się zatem regułą *a minori ad maius* należy przyjąć, że w takich wypadkach trwające przez okres co najmniej roku zawieszenie postępowania wykonawczego z powodów, które uzasadniają jednocześnie odroczenie wykonania kary, nie stoi na przeszkodzie skorzystaniu z instytucji przewidzianej w art. 152 k.k.w.

W świetle przytoczonych wywodów uzasadniony jest pogląd, iż przez „odroczenie wykonania kary” pozbawienia wolności przewidziane w art. 152 k.k.w. należy rozumieć taką prolongatę w zakresie wykonania tej kary, która została orzeczona na podstawie art. 150 § 1 k.k.w., art. 151 § 1-3 k.k.w. lub art. 336 § 1 k.k., albo taką, której podstawę rozstrzygnięcia, podjętego w postępowaniu wykonawczym, stanowiły takie same przesłanki, jak przy odroczeniu.